

اظهار نظر مجمع شورتی حقوقی

در خصوص:

- طرح حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی
- لایحه تمدید مدت اجرای آزمایشی قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد
- طرح الحاق یک تبصره به ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی
- لایحه حمایت قضائی و بیمه‌ای از مأموران یگان حفاظت دستگاه‌های اجرائی
- لایحه موافقتنامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت مجارستان
- لایحه موافقتنامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و

کد گزارش: ۹۸۰۴۰۲۱

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۰۴/۱۱

پژوهشکده شورای نگهبان

شناسنامه گزارش

موضوعات:

- ۲ طرح حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی (اعاده شده)
- ۵ لایحه تمدید مدت اجرای آزمایشی قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد (اعاده شده).....
- ۷ طرح الحاق یک تبصره به ماده (۱۸۲) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی.....
- ۱۲ لایحه حمایت قضائی و بیمه‌ای از مأموران یگان حفاظت دستگاه‌های اجرائی ..
- ۱۹ لایحه موافقتنامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت مجارستان.....
- ۲۰ لایحه موافقتنامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری چک.....

تهیه کننده: پژوهشکده شورای نگهبان

شماره گزارش: ۹۸۰۴۰۲۱

تاریخ تنظیم: ۱۳۹۸/۰۴/۱۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

طرح حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی (اعاده شده)

مقدمه

طرح «حمایت از مرمت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی» که در جلسه علنی ۱۳۹۸/۲/۲۹ مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده بود و توسط شورای نگهبان در جلسه مورخ ۱۳۹۸/۳/۱۲ مورد ایراد و ابهام قرار گرفت، در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۸/۴/۲ مجلس شورای اسلامی مورد اصلاح قرار گرفته است و به منظور اعمال اصل ۹۴ قانون اساسی و بررسی رفع ایرادات سابق شورای نگهبان، برای این شورا ارسال شده است. در ادامه به شرح و بررسی مواد اصلاحی مصوبه پرداخته خواهد شد.

شرح و بررسی

بند «الف» ماده (۲) - عدم رفع ایراد

مجلس شورای اسلامی در راستای رفع ایراد موضوع جزء «۱-۱» نظر شورا مبنی بر مغایرت این بند با اصل ۸۵ قانون اساسی، بند مزبور را حذف کرده است. اما اصلاح به عمل آمده نه تنها رافع ایراد نیست بلکه ایجاد ابهام نیز می‌کند. توضیح آنکه در بیشتر مواد مصوبه احکامی ذکر شده است که ناظر بر «محدوده بافت تاریخی» بوده و محدوده مزبور دارای آثاری است که از جمله آنها می‌توان به این موارد اشاره کرد: نظام فنی و اجرایی اختصاصی مربوط به بناها و بافت‌های تاریخی - فرهنگی (ماده (۶) مصوبه)، بهره‌مندی از تسهیلات و امتیازات موضوع قانون حمایت از احیاء، بهسازی و نوسازی

بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری (ماده (۸) مصوبه)، اولویت در اختصاص اعتبارات در اختیار شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان (تبصره ماده (۹) مصوبه)، صرفاً صدور رأی قلع و قمع توسط کمیسیون‌های موضوع مواد (۹۹) و (۱۰۰) قانون شهرداری‌ها برای مستحذات بدون پروانه یا مازاد بر پروانه ساختمانی صادر شده (ماده (۱۱) مصوبه).

بنابراین با توجه به آثار و احکامی که برای محدوده بافت تاریخی - فرهنگی پیش‌بینی شده است، اساساً اجرای این مصوبه بدون تعیین محدوده بافت تاریخی - فرهنگی امکان‌پذیر نیست. حال آیا حذف این بند در مصوبه اصلاحی، به این معناست که سازمان میراث فرهنگی دیگر نسبت به تکمیل یا تعیین محدوده بافت‌های مذکور اقدامی نخواهد کرد؟ در این صورت، محدوده‌های مورد نظر توسط چه مرجعی تعیین خواهد شد؟ لذا حذف این بند از حیث مرجع تعیین محدوده بافت‌های تاریخی - فرهنگی ایجاد ابهام می‌کند. نتیجه آنکه حذف این بند و اصلاح به عمل آمده رافع ایراد نمی‌باشد.

بند «ب» ماده (۲) - عدم رفع ایراد

شورای نگهبان در نظر مورخ ۱۳۹۸/۳/۱۳، اطلاق تهیه چهارچوب طرح‌های ویژه حفاظت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی را توسط سازمان میراث فرهنگی مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی تشخیص داده است. مجلس شورای اسلامی به منظور رفع این ایراد، عبارتی را به این بند افزوده است که رافع ایراد فوق نیست. بر اساس عبارت افزوده شده، سازمان در تهیه چهارچوب طرح‌ها، باید حقوق مالکانه را رعایت کند و آن را در «چهارچوب قوانین و مقررات ذی‌ربط» تهیه نماید. اما ابهامی که مطرح

می‌شود آن است که اساساً در مورد حفاظت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی، غیر از مصوبه حاضر که اقدام به تعیین ضوابط و چهارچوب‌های قانونی در این خصوص نموده است، قوانین و مقررات دیگری وجود ندارد که سازمان ملزم به رعایت آن شود! بنابراین به نظر می‌رسد که این قید، احاله به یک امر مجهول است که اجرای مصوبه را با ابهام و اشکال مواجه خواهد ساخت؛ گفتنی است که هرچند قوانینی عام در خصوص نحوه اجرای طرح‌های عمرانی توسط دولت یا شهرداری‌ها نظیر قانون «نحوه خرید و تملک اراضی و املاک برای اجرای برنامه‌های عمومی، عمرانی و نظامی دولت» (مصوب ۱۳۵۸/۱۱/۱۷) وجود دارد، اما هیچ‌یک از قوانین موجود در خصوص «حفاظت و احیای بافت‌های تاریخی - فرهنگی» و چهارچوب‌های آن، حکم خاصی ندارد. از این رو به نظر می‌رسد که علی‌رغم اصلاح به عمل آمده، ایراد شورای نگهبان مرتفع نشده است.

تبصره ماده (۳) - رفع ابهام

با توجه به اصلاح به عمل آمده به نظر می‌رسد ابهام سابق شورای نگهبان مبنی بر شمول حکم این بند در خصوص مواردی غیر از حقوق مالکانه، برطرف شده است؛ چرا که بر اساس اصلاح به عمل آمده، علاوه بر رعایت حقوق مالکانه، «سایر حقوق قانونی و شرعی» - که وقف از جمله آنهاست - نیز باید در اجرای مواد (۲) و (۳) مصوبه رعایت شود.

ماده (۴) - رفع ابهام

با توجه به اصلاح به عمل آمده، ابهام مذکور در بند «۳» نظر شورای نگهبان برطرف شده است.

لایحه تمدید مدت اجرای آزمایشی قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد (اعاده شده)

مقدمه

لایحه «تمدید مدت اجرای آزمایشی قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد» که در جلسه علنی ۱۳۹۷/۱۲/۲۶ مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده بود و توسط شورای نگهبان در نامه شماره ۹۸/۱۰۲/۹۵۰۹ مورخ ۱۳۹۸/۱/۱۷ مورد ایراد و ابهام قرار گرفت، در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۸/۴/۲ مجلس شورای اسلامی مورد اصلاح قرار گرفته است و به منظور اعمال اصل ۹۴ قانون اساسی و بررسی رفع ایرادات سابق شورای نگهبان، برای این شورا ارسال شده است. در ادامه به شرح و بررسی مواد اصلاحی مصوبه پرداخته خواهد شد.

شرح و بررسی

ماده (۶) - رفع ابهام

با توجه به اصلاح صورت گرفته در این ماده، ابهام مذکور در بند «۱» نظر شورای نگهبان رفع شده است.

تبصره ماده (۱۷) - عدم رفع ابهام

ابهام موضوع بند «۲» نظر شورای نگهبان ناظر بر شمول حکم تبصره نسبت به گزارش دهندگانی است که «اطلاعات» آنها صحیح بوده، اما قابل اثبات نیست. مجلس شورای اسلامی به منظور رفع ابهام شورا، عبارت «ولو اینکه جرم یا تخلفی به اثبات نرسد» را به تبصره اضافه کرده است. اما علی‌رغم اصلاح به عمل آمده، ابهام سابق شورا همچنان باقی است.

توضیح آنکه شورای نگهبان نسبت به مواردی مصوبه را واجد ابهام دانسته است که با وجود صحیح بودن اطلاعات گزارش دهنده، صحت اطلاعات قابل اثبات نیست، اعم از آنکه ارتکاب تخلف یا جرم در آن مورد اثبات بشود یا نشود. زیرا قابل اثبات بودن «اطلاعات» ارائه شده توسط گزارش دهنده، لزوماً منجر به اثبات ارتکاب تخلف یا جرم نیست و می توان فرضی را متصور شد که با وجود صحت «اطلاعات» ارائه شده و اثبات آن، وقوع تخلف یا جرم اثبات نگردد.^۱

بنابراین نظر شورای نگهبان ناظر بر قابل اثبات بودن «اطلاعات» ارائه شده بوده است، در حالی که این امر یعنی موضوع قابل اثبات بودن یا نبودن اطلاعات ارائه شده توسط گزارش دهنده، در مصوبه مجلس به اثبات یا عدم اثبات «جرم یا تخلف» تغییر کرده است. در نتیجه به نظر می رسد که مصوبه اصلاحی، همچنان از جهت شمول حکم آن بر گزارش دهندگانی که اطلاعات آنها صحیح می باشد ولی غیرقابل اثبات است، دارای ابهام است.

ماده (۲۸) - عدم رفع ایراد

با توجه به اصرار مجلس شورای اسلامی بر تصویب این ماده، طبعاً ایراد سابق شورا در خصوص این ماده همچنان باقی است.

۱. به عنوان مثال، فرد گزارش دهنده ادعای اخذ وجوه و مبالغی توسط یکی از کارمندان از یکی از مراجعه کنندگان به اداره را اعلام می کند و اصل «اخذ وجه» (یعنی اطلاعاتی که گزارش دهنده ارائه کرده است) نیز اثبات می شود. اما با توجه به اینکه مشخص می شود که وجه دریافت شده بابت طلبی بوده است که کارمند از مراجعه کننده داشته است و در قبال دریافت آن نیز هیچ اقدام غیرقانونی یا خدمت غیرمتعارفی نیز به مراجعه کننده ارائه نکرده است، وقوع تخلف یا جرم اثبات نمی گردد.

همان طور که مشاهده می شود، در این مثال با وجود اثبات اطلاعات ارائه شده توسط گزارش دهنده، ارتکاب تخلف یا جرم اثبات نگردد. بنابراین التزامی میان قابل اثبات بودن «اطلاعات» و اثبات تخلف یا جرم وجود ندارد.

طرح الحاق یک تبصره به ماده (۱۸۲) قانون آیین نامه داخلی مجلس

شورای اسلامی

مقدمه

طرح «الحاق یک تبصره به ماده (۱۸۲) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی» که با عنوان «الحاق یک تبصره به ماده (۱۸۶) قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی» به مجلس ارائه شده بود، در جلسه مورخ ۱۳۹۸/۴/۳ مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید و در راستای اجرای اصل ۹۴ قانون اساسی به شورای نگهبان ارسال شد.

شرح و بررسی

ماده (۱۸۲)^۱ قانون آیین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی، ناظر بر نحوه

-
۱. ماده (۱۸۲) - دولت موظف است لایحه بودجه سالانه کل کشور را حداکثر تا پانزدهم آذر ماه هر سال به مجلس تسلیم نماید. نحوه رسیدگی به لایحه بودجه، یک شوری خواهد بود و ترتیب رسیدگی به شرح ذیل می باشد:
 - ۱- نمایندگان مجلس از زمان چاپ و توزیع لایحه بودجه سالانه کل کشور و پیوستها و سوابق آن تا مدت ده روز می توانند پیشنهادهای خود را به کمیسیون های تخصصی مجلس تقدیم نمایند.
 - ۲- کمیسیون های تخصصی موظفند حداکثر تا پانزده روز پس از چاپ و توزیع لایحه، گزارش خود را به کمیسیون تلفیق تقدیم نمایند.
 - ۳- کمیسیون تلفیق موظف است حداکثر ظرف پانزده روز پس از پایان مهلت گزارش کمیسیون تخصصی، ضمن رسیدگی به گزارش کمیسیون های تخصصی گزارش نهایی خود را تنظیم و به مجلس شورای اسلامی تقدیم نماید. مهلت رسیدگی کمیسیون تلفیق حداکثر تا پانزده روز با موافقت هیأت رئیسه قابل تمدید می باشد.
 - ۴- در جلسه علنی، پس از رسیدگی به کلیات بودجه و تصویب آن، به پیشنهادهای مربوط به درآمدها و سایر منابع تأمین اعتبار بودجه عمومی دولت رسیدگی و سقف آن به تصویب خواهد رسید. پس از آن پیشنهادهای مربوط به تبصره ها و ردیف ها رسیدگی می گردد.
 - تبصره ۱- در جلسه علنی، تنها پیشنهادهایی که توسط نمایندگان و کمیسیون ها در زمان مقرر دریافت و به چاپ رسیده، مشروط به عدم مغایرت با قانون برنامه، قابل طرح می باشد. پیشنهادهایی که منبع درآمد مشخصی نداشته باشد قابل طرح نخواهد بود و پیشنهادهایی که مازاد بر سرجمع نباشد زمانی قابل طرح است که ردیف مشخص جایگزین را معین نماید. تشخیص موارد مذکور با رئیس جلسه خواهد بود.
 - تبصره ۲- نحوه رسیدگی به متمم، اصلاحیه های بودجه و سایر مواردی که در این ماده پیش بینی نشده طبق مقررات معمول در این آیین نامه خواهد بود.
 - تبصره ۳- کمیسیون موظف است گزارش خود را ارائه کند و گزارش مسکوت ماندن از کمیسیون تلفیق پذیرفته نیست. چنانچه گزارش کمیسیون مبنی بر رد کلیات لایحه باشد و در مجلس نیز کلیات لایحه به تصویب نرسد، مراتب به دولت اعلام می شود تا حداکثر ظرف مدت دو هفته لایحه را اصلاح و به مجلس ارائه کند و اگر کلیات لایحه به تصویب مجلس

←

بررسی و تصویب بودجه سالانه کل کشور در مجلس می‌باشد که بر اساس مصوبه حاضر، تبصره‌ای به آن الحاق شده است. این تبصره، مشتمل بر احکامی در خصوص نحوه ارائه و رسیدگی به بودجه «شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت»^۱ می‌باشد که از این حیث گامی مثبت در جهت اصلاح نظام بودجه‌ریزی به حساب می‌آید؛ اما در عین حال مفاد آن واجد ابهاماتی نیز می‌باشد.

بر اساس مفاد مصوبه، دولت مکلف شده است تا در خصوص چند موضوع (عملکرد بودجه سال گذشته و صورت‌های مالی حسابرسی شده، بودجه تفصیلی سال جاری، عملکرد بودجه مصوب شش ماهه اول سال جاری، بودجه پیشنهادی سال آینده نهادهای مذکور در مصوبه و نیز شاخص‌های کلان کل بودجه)، به مجلس «گزارش» - و نه «لایحه» - ارائه کند. همچنین در فراز پایانی مصوبه مقرر شده است که این گزارش‌ها پس از ارجاع به دیوان محاسبات و اخذ نظر این نهاد، به تصویب کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس برسد. در نهایت نیز تصریح شده است که «گزارش کمیسیون ملاک بررسی بودجه است». حال از آنجا که موضوعاتی همچون «بودجه پیشنهادی سال آینده» نهادهای مذکور در این مصوبه، نه در قالب «لایحه» بلکه صرفاً به عنوان «گزارش» توسط دولت ارائه شده است و مقرر شده است که ملاک بررسی بودجه باشد، مفاد مصوبه واجد ابهام است.

→

برسد، به کمیسیون تلفیق اعاده می‌شود تا ظرف مدت پانزده روز گزارش جدید را به مجلس تقدیم کند.
۱. عنوان پیوست شماره سه لایحه بودجه کل کشور نیز منطبق بر نهادهای مذکور در مصوبه حاضر می‌باشد.

به عبارت دیگر، آنچه به عنوان طرق «ابتکار قانون» در مجلس و در فرایند قانونگذاری می‌تواند ملاک بررسی قرار گیرد، «طرح» یا «لایحه» می‌باشد که البته بر اساس اصل ۵۲ قانون اساسی، در رابطه با قانون بودجه صرفاً باید در قالب «لایحه» باشد؛ در حالی که بر اساس عبارت تبصره الحاقی، مشخص نیست که مواردی نظیر «بودجه پیشنهادی سال آینده» شرکت‌های دولتی^۱ که نهایتاً «ملاک بررسی بودجه» نیز خواهد بود، باید به عنوان لایحه دولت و با طی تشریفات خاص آن تنظیم و به مجلس ارائه گردد یا با طی تشریفات متفاوت، صرفاً به صورت گزارشی از سوی دولت تنظیم خواهد شد. طبعاً تنظیم و ارائه مواردی نظیر آنچه بیان شد در قالبی غیر از «لایحه»، مغایر اصل ۵۲ قانون اساسی خواهد بود.

البته گفتنی است که فارغ از ملاحظه فوق و با این فرض که دولت موارد مورد نیاز را حسب مورد در قالب «لایحه» به مجلس ارائه کند، صرف اینکه «گزارش کمیسیون ملاک بررسی بودجه» قرار گیرد، فاقد ایراد به نظر می‌رسد. زیرا این امر، به معنای تدوین سازوکاری متفاوت برای بررسی بودجه شرکت‌های دولتی می‌باشد که مغایرتی با قانون اساسی ندارد. خصوصاً آنکه اصل ۵۲ قانون اساسی مقرر می‌دارد: «بودجه سالانه کل کشور به ترتیبی که در قانون مقرر می‌شود از طرف دولت تهیه و برای رسیدگی و تصویب به مجلس شورای اسلامی تسلیم می‌گردد.» بنابراین ملاک قرار

۱. هرچند نهادهای مشمول این مصوبه عبارتند از «شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و شرکت‌ها و مؤسساتی که مستلزم ذکر یا تصریح نام است»، اما به جهت رعایت اختصار و روان تر شدن متن، صرفاً نام «شرکت‌های دولتی» ذکر می‌شود. بنابراین در مواردی که تنها عنوان «شرکت‌های دولتی» آورده شده است، منظور تمامی نهادهای مشمول این مصوبه می‌باشد.

گرفتن گزارش کمیسیون در بررسی بودجه، به خودی خود فاقد ایراد است. ابهام دیگری که در مصوبه مورد بحث وجود دارد، ناظر بر «بودجه پیشنهادی سال آینده» شرکت‌های دولتی توسط دولت می‌باشد. چرا که در صدر تبصره (۴)، لزوم ارائه «بودجه تفصیلی سال جاری» شرکت‌های دولتی بیان شده است؛ اما در خصوص «بودجه پیشنهادی سال آینده» شرکت‌های دولتی، قید «تفصیلی» ذکر نشده است. بنابراین مفاد مصوبه از آن جهت که مشخص نیست بودجه پیشنهادی سال آینده شرکت‌های دولتی به صورت تفصیلی باید ارائه گردد یا خیر، واجد ابهام است. توضیح آنکه از اصول ۵۲، ۵۳ و ۵۵ قانون اساسی چنین برداشت می‌شود که قانون بودجه باید مشتمل بر جزئیات و تفصیل درآمدها و مخارج دستگاه‌های اجرایی باشد. در حال حاضر نیز بودجه شرکت‌های دولتی صرفاً مشتمل بر سقف درآمدها و مصارف است و هیچ تفصیلی از آن در لایحه بودجه در خصوص موارد مصرف و هزینه یا تأمین منابع مشاهده نمی‌شود. همچنین عدم درج تفصیلی بودجه این شرکت‌ها، در واقع به این معناست که بودجه آنها - آن‌گونه که در رابطه با سایر وزارتخانه‌ها و دستگاه‌ها عمل می‌شود - به تصویب مجلس شورای اسلامی نمی‌رسد. زیرا بودجه سایر دستگاه‌ها به تفکیک اجزای مختلف تنظیم و تصویب می‌شود؛ در حالی که در خصوص شرکت‌های دولتی صرفاً به صورت سرجمع منابع و مصارف تدوین می‌گردد. بنابراین، جزئیات آن در واقع به تصویب مجلس نمی‌رسد. نتیجه آنکه با توجه به فرایند و سازوکار مذکور در این تبصره که نهایتاً «ملاک بررسی بودجه» نیز خواهد بود، بودجه شرکت‌های دولتی بدون جزئیات و تفصیل به مجلس ارائه شده و

مورد رسیدگی و تصویب مجلس قرار خواهد گرفت و بعد از تصویب قانون بودجه در هر سال، صرفاً گزارشی از بودجه تفصیلی شرکت‌های دولتی در آبان ماه سال اجرای بودجه به مجلس ارائه خواهد شد.

دقت در مفاد تبصره «۴» از جهتی دیگر نیز مؤید این ابهام است؛ به عنوان مثال بر اساس مصوبه حاضر، بخشی از آنچه در آبان ماه سال ۱۳۹۸ باید در رابطه با بودجه شرکت‌های دولتی به مجلس ارائه شود، عبارت است از بودجه تفصیلی سال ۱۳۹۸ و بودجه پیشنهادی سال ۱۳۹۹ که تا پایان سال تکلیف آن در قانون بودجه سال ۱۳۹۹ مشخص خواهد شد. در آبان ماه سال ۱۳۹۹ نیز باید بودجه تفصیلی سال ۱۳۹۹ شرکت‌های دولتی و بودجه پیشنهادی سال ۱۴۰۰ آنها به مجلس ارائه شود؛ در حالی که پیش‌تر و در انتهای سال ۱۳۹۸، بودجه سال ۱۳۹۹ این شرکت‌ها به تصویب مجلس رسیده است و ارائه بودجه «تفصیلی» آنها در سال بعد و حدود هشت ماه بعد از تصویب قانون بودجه، مؤید آن است که آنچه در تصویب بودجه سال ۱۳۹۹ شرکت‌های دولتی مورد رسیدگی قرار گرفته است، بودجه تفصیلی آنها نبوده است؛ زیرا به نظر می‌رسد که اگر بودجه تفصیلی شرکت‌های دولتی مورد رسیدگی و تصویب قرار گرفته بود، دیگر وجهی جهت ارائه مجدد بودجه تفصیلی سال ۱۳۹۹ شرکت‌های دولتی در آبان ماه سال ۱۳۹۹ وجود نداشت.

آخرین وجه واجد ابهام این مصوبه نیز ناظر بر روشن نبودن وضعیت اساسنامه «شرکت ملی گاز ایران» و «شرکت ملی صنایع پتروشیمی» است که

بارها توسط شورای نگهبان مورد توجه قرار گرفته است.^۱ مضاف بر اینکه عنوان «شرکت ملی صنایع پتروشیمی» نیز به صورت «شرکت ملی پتروشیمی ایران» درج گردیده است که صحیح نیست.

لایحه حمایت قضائی و بیمه‌ای از مأموران یگان حفاظت دستگاه‌های اجرائی

مقدمه

لایحه دولت با عنوان «حمایت از محیط‌بانان و جنگل‌بانان» در قالب یک ماده واحده و دو تبصره به مجلس شورای اسلامی تقدیم شده بود که با انجام اصلاحاتی در مجلس تحت عنوان «حمایت قضائی و بیمه‌ای از مأموران یگان حفاظت دستگاه‌های اجرایی» و در چهار ماده و سه تبصره در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۸/۴/۳ به تصویب رسید و در اجرای اصل ۹۴ قانون اساسی برای شورای نگهبان ارسال شده است. در ادامه ابتدای نکاتی ناظر بر کلیات مصوبه بیان خواهد شد و پس از آن، جزئیات ناظر بر مواد مصوبه مورد بحث و بررسی قرار خواهد گرفت.

شرح و بررسی

الف) کلیات

همان‌طور که از توضیحات مذکور در مقدمه گزارش مشخص شد،

۱. از جمله این موارد می‌توان به نظر شماره ۹۶/۱۰۲/۴۵۲۴ مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۱۲ شورای نگهبان در خصوص قانون بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور اشاره کرد که چنین اظهار نظر کرده است: «۱-۳ در بندهای الحاقی ۱، ۳ و ۴، از جهت روشن نبودن وضعیت اساسنامه «شرکت ملی گاز ایران» مبهم است، پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد.

...

۷-۲ بند (و)، از جهت روشن نبودن وضعیت اساسنامه «شرکت ملی صنایع پتروشیمی» مبهم است، پس از رفع ابهام اظهار نظر خواهد شد. ...»

مجلس در مصوبه خود نسبتاً تغییرات و اصلاحات زیادی را نسبت به متن اولیه لایحه دولت اعمال کرده است که با توجه به ایجاد بار مالی ناشی از این اصلاحات و نیز عدم پیش‌بینی طریق جبران آن، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است. توضیح آنکه لایحه دولت، حمایت‌هایی را صرفاً نسبت به محیط‌بانان و جنگل‌بانان در نظر گرفته بود که در مصوبه حاضر (از جمله در مواد (۱) و (۲) مصوبه)، مشابه حمایت‌های مذکور در لایحه دولت، برای کلیه «مأموران یگان حفاظت دستگاه‌های اجرایی» در نظر گرفته شده است. علاوه بر این، در تبصره‌های «۱» و «۲» ماده (۲) این مصوبه، احکامی در خصوص «پوشش بیمه‌ای» افرادی غیر از مأموران یگان حفاظت که برای انجام مأموریت‌های سازمانی دستگاه‌های اجرایی از آنها استفاده می‌شود و نیز «پرداخت هزینه‌های درمانی، جبران صدمات و خسارات وارده به همیاران طبیعت و محافظان افتخاری و داوطلبان مردمی در اقدامات مرتبط با پیشگیری و اطفای حریق جنگل‌ها و مراتع» در نظر گرفته شده است که همه موارد فوق، بار مالی ناشی از اجرای این مصوبه را به میزان قابل توجهی افزایش داده است و طریقی نیز برای جبران آن پیش‌بینی نشده است. بنابراین مفاد مصوبه در موارد گوناگونی مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است که در بررسی مواد نیز حسب مورد به آن پرداخته خواهد شد.

فارغ از ایراد یاد شده، نکته دیگری که در خصوص این مصوبه و ناظر بر تغییرات عمده مصوبه مجلس نسبت به لایحه دولت باید مد نظر قرار گیرد، شائبه مغایرت مصوبه با اصل ۷۴ قانون اساسی است. هرچند مصوبه مورد بحث در مقایسه با لایحه دولت تغییرات کم و بیش زیادی را داشته است،

اما عمده این تغییرات اولاً ناظر بر گسترش دایره شمول مصوبه و ثانیاً ناظر بر افزودن برخی حمایت‌ها نسبت به حمایت‌های مذکور در لایحه دولت می‌باشد که با توجه به ماهیت، نوع و حجم تغییرات ایجاد شده، نمی‌توان گفت که مصوبه مجلس در لایحه دولت تغییرات اساسی ایجاد کرده است؛ بنابراین از آنجا که لایحه دولت با مصوبه مجلس ماهیتاً اختلاف فاحشی پیدا نکرده است و تغییرات اعمال شده در مجلس عرفاً اصلاح در لایحه محسوب می‌گردد، مصوبه حاضر مغایرتی با اصل ۷۴ قانون اساسی ندارد.

ب) جزئیات

ماده (۱) - نکته، تذکر و مغایرت اصل ۷۵

اولاً همان‌طور که در قسمت کلیات اشاره شد، گسترش مضمولان این ماده در بهره‌مندی از مزایای مذکور در آن نسبت به آنچه در لایحه دولت صرفاً نسبت به محیط‌بانان و جنگل‌بانان بیان شده بود، مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است. ثانیاً به موجب این ماده، مأموران یگان حفاظت دستگاه‌های اجرایی که «در چهارچوب دستورالعمل تشکیل یگان‌های حفاظت در دستگاه‌های اجرایی تسلیح و ضابط خاص قضایی محسوب می‌شوند»، مشمول قانون «به‌کارگیری سلاح توسط نیروهای مسلح در موارد ضروری» دانسته شده‌اند. گفتنی است که دستورالعمل مذکور به استناد ماده (۳۵)^۱

۱. ماده (۳۵) - دستگاه‌های اجرایی در صورت نیاز به یگان حفاظت مکلفند پس از کسب موافقت و مجوز ستاد کل نیروهای نیروهای مسلح نسبت به تشکیل یگان‌های حفاظت اقدام کنند. این یگان‌ها از نظر به‌کارگیری سلاح و مهمات تابع ضوابط نیروهای مسلح می‌باشند و با رعایت ضوابط نیروی انتظامی تحت نظر بالاترین مقام دستگاه ذی‌ربط اداره می‌شوند. تبصره - دستورالعمل نحوه تشکیل یگان‌های حفاظت شامل اختیارات، حدود وظایف، چگونگی ساماندهی، تسلیح، آموزش، انتصاب فرماندهان، ارتباط با نیروی انتظامی و نظارت بر عملکرد آنها به تصویب ستاد کل نیروهای مسلح می‌رسد.

قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، در تاریخ ۱۳۹۶/۱۲/۱۴ به تصویب مقام معظم رهبری ^{حفظه‌الله} رسیده است. پیش از آن نیز با توجه به ماده (۱۷۹)^۱ قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷)، دستورالعمل مشابهی با عنوان «دستورالعمل تشکیل یگان‌های حفاظت در دستگاه‌های کشوری» توسط ستاد کل نیروهای مسلح تدوین و در تاریخ ۱۳۷۹/۴/۵ به تصویب مقام معظم رهبری و فرمانده کل قوا رسیده بود.^۲

همچنین در صدر این ماده، عبارت «دستگاه‌های اجرایی از جمله محیط زیست و منابع طبیعی» باید اصلاح گردد و عنوان کامل و صحیح سازمان‌های نامبرده - یعنی «سازمان حفاظت محیط زیست» و «سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور» - استفاده شود.

ماده (۲) - ابهام، تذکر و مغایرت بند «۹» اصل ۳ و اصل ۷۵

احکام مندرج در تبصره‌های این ماده منجر به افزایش هزینه‌های عمومی شده و مغایر اصل ۷۵ قانون اساسی است. همچنین در این ماده مقرر شده است تا دستگاه‌های اجرایی، مأموران یگان حفاظت دستگاه مربوطه خود را تحت شرایطی، بر اساس «مقررات این قانون» و آئین‌نامه اجرایی آن بیمه

۱. ماده (۱۷۹) - نهادها، سازمان‌ها و وزارتخانه‌ها می‌توانند پس از کسب موافقت و مجوز ستاد کل نیروهای مسلح نسبت به تشکیل یگان‌های حفاظت اقدام کنند. این یگان‌ها از نظر به‌کارگیری سلاح و مهمات تابع ضوابط نیروهای مسلح می‌باشند و با رعایت ضوابط نیروی انتظامی تحت نظر دستگاه ذی‌ربط اداره خواهند شد. شرح وظایف و اختیارات و سازماندهی و چگونگی تسلیح این یگان‌ها و آموزش و انتصاب فرماندهی هریک از این یگان‌ها و چگونگی ارتباط آنها با نیروی انتظامی و نظارت بر عملکرد آنها به تصویب ستاد کل نیروهای مسلح خواهد رسید.

۲. مشابه حکم مندرج در ماده (۱۷۹) قانون برنامه سوم توسعه، در ماده (۱۲۹) قانون برنامه چهارم و همچنین ماده (۲۳۳) قانون برنامه پنجم نیز تکرار شد.

نمایند. این حکم در حالی است که در مفاد این مصوبه، مقررهای در خصوص نحوه بیمه کردن اشخاص و ضوابط آن - نظیر آنچه در برخی قوانین همچون قانون تأمین اجتماعی ذکر شده است - وجود ندارد. بنابراین منظور از بیمه کردن اشخاص بر اساس «مقررات این قانون» دارای ابهام است.

در تبصره «۱» این ماده علاوه بر اینکه باید از عنوان صحیح «سازمان حفاظت محیط زیست» و «سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور» استفاده شود، عنوان «مأموران اجرایی محیط زیست و منابع طبیعی» که از مزایای بیمه‌ای بهره‌مند شده‌اند، فاقد تعریف قانونی بوده و از این جهت دارای ابهام است. در تبصره «۲» نیز عناوین «همیاران طبیعت»، «محافظان افتخاری» و «داوطلبان مردمی» که تحت پوشش حمایت‌های قانونی قرار گرفته‌اند، فاقد تعریف مشخص قانونی است. گفتنی است که با توجه به حمایت‌هایی که از مضمولین عناوین مزبور در این قانون به عمل آمده است و بر اساس صدق عناوین فوق، تکالیف منجز و مهمی بر عهده دستگاه‌های اجرایی بار می‌گردد، لازم است تا مضمولین آن به واسطه قانون تعیین گردند. زیرا همان‌طور که شورای نگهبان در موارد متعدد^۱ اظهار داشته است، تبیین تعاریف قانونی در این قبیل موارد واجد ماهیت تقنینی بوده^۲ و عدم تعیین

۱. از جمله این موارد می‌توان به دو نمونه زیر اشاره کرد:

۱- نظر شماره ۷۷/۲/۲۶۲۸ مورخ ۱۳۷۷/۲/۲ شورای نگهبان در خصوص لایحه اساسنامه بنیاد شهید انقلاب اسلامی: «ماده ۴ که تعیین مصادیق و چگونگی تشخیص شهید و بالنتیجه تعریف شهید را به آئین‌نامه محول نموده، به لحاظ اینکه این امر تقنین تلقی می‌شود، خلاف اصل ۸۵ قانون اساسی است.»

۲- نظر شماره ۸۸/۳۰/۳۷۷۵۸ مورخ ۱۳۸۸/۱۲/۲۶ شورای نگهبان در خصوص طرح تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور:

«در بند (۳) ماده (۳) «شبهه نگارش طرحها و لوایح ... و تعریف لغات تخصصی» ... «جهت طی مراحل قانونی»، که شامل تغییر در مراد مقنن نیز می‌شود، مغایر اصول ۵۸، ۶۵ و ۷۴ قانون اساسی شناخته شد.»

۲. شورای نگهبان در نظر شماره ۴۷۴۳ مورخ ۱۳۶۱/۴/۳ علت اینکه تعریف عناوین و اصطلاحات قانونی را در حیطه

آن در قانون، عملاً منجر به بسط ید دستگاه‌های اجرایی در تعریف عناوین مذکور خواهد شد^۱ که این امر، مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی خواهد بود.

فارغ از این ابهام، در سایر احکام مندرج در این مصوبه، مأموران یگان حفاظت «دستگاه‌های اجرایی» به عنوان مشمولین حکم مد نظر قرار گرفته‌اند؛ اما در تبصره «۲» این ماده، صرفاً «همیاران طبیعت»، «محافظان افتخاری» و «داوطلبان مردمی» سازمان حفاظت محیط زیست و سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور مورد حمایت قانونگذار قرار گرفته‌اند و مشخص نیست که چرا نسبت به عناوین مشابهی که در سایر دستگاه‌های اجرایی وجود دارد، چنین حمایتی به عمل نیامده است. بنابراین از جهت تبعیضی که میان مشمولین عناوین فوق در دستگاه‌های اجرایی در نظر گرفته شده است، مفاد این تبصره مغایر بند «۹» اصل سوم قانون اساسی است.

→

اختیارات مرجع قانونگذاری - یعنی مجلس شورای اسلامی - می‌داند، چنین بیان کرده است: «تعاریف و اصطلاحات فنی و عناوین قانونی اگر مبین نباشند تصویب قانون مفهوم صحیح و معنای معقولی پیدا نمی‌کند و ایحال این تعاریف به پس از تصویب قانون ... مصوبه را غیرمعتبر و اظهارنظر درباره آن را از لحاظ انطباق با موازین شرعی و قانون اساسی غیرممکن می‌سازد. اولین چیزی که رکن اساسی هر حکم و قانون است موضوع آن است که حکم و قانون بدون مشخص بودن موضوع آن در نظر حاکم و قانونگذار حکم بلاموضوع است ... واگذاری اختیار کوتاه کردن یا گسترش دادن موضوع حکم و مفهوم مشخص این اصطلاحات و عناوین ... چون مآلاً قانونگذاری است، با اصل ۸۵ قانون اساسی مغایرت دارد»

۱. هم اکنون بر اساس پایگاه اینترنتی رسمی سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور، «همیاران طبیعت» در سه سطح گروه‌بندی شده‌اند که تعاریف آن بدین شرح است:

«۱- همیار طبیعت مروج دانش آموز شامل: کلیه سطوح دانش‌آموزی (ابتدائی، راهنمائی و دبیرستان) که علاقمند به طبیعت بوده و در زمینه ترویج فرهنگ منابع طبیعی فعالیت می‌نمایند.

۲- همیار طبیعت مروج شامل: کلیه علاق‌مندان و دوستداران منابع طبیعی اعم از دانشجویان، طلاب، اساتید و مدرسین، شوراهای اسلامی، دهیاران و سایر اقشار جامعه که در زمینه ارتقای فرهنگ منابع طبیعی کوشا می‌باشند.

۳- همیار طبیعت محافظ شامل: کلیه اقشار جامعه به ویژه مجریان و بهره‌برداران طرح‌های منابع طبیعی که تمایل به همکاری در کنترل عوامل تخریب و احیاء منابع طبیعی دارند.»

ماده (۳) - نکته و مغایرت اصل ۸۵

به موجب این ماده، تصویب آئین‌نامه اجرایی این قانون مشتمل بر نحوه تأمین و پرداخت وجوه موضوع مواد (۱۳)^۱ و (۱۴)^۲ قانون به‌کارگیری سلاح توسط نیروهای مسلح در موارد ضروری به هیأت وزیران واگذار شده است. هرچند در بدو امر ممکن است چنین به نظر برسد که «نحوه تأمین و پرداخت وجوه» از جمله موضوعات دارای ماهیت تقنینی (مذکور در اصول ۵۲ و ۵۳ قانون اساسی) بوده و واگذاری آن به هیأت وزیران مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است، اما باید توجه داشت که مشابه مفاد این ماده، در حال حاضر در ماده (۱۵)^۳ قانون فوق وجود دارد و به تأیید شورای نگهبان رسیده است. علاوه بر این، «آئین‌نامه اجرایی موضوع ماده (۱۵) قانون به‌کارگیری سلاح توسط مأمورین نیروهای مسلح در موارد ضروری» نیز در تاریخ ۱۳۷۹/۶/۱۳ به تصویب هیأت وزیران رسیده است و دقت در مفاد آن حاکی از عدم مغایرت مفاد آن با اصول یاد شده می‌باشد. بنابراین از این حیث فاقد ایراد است.

اما از جمله موضوعاتی که در آئین‌نامه اجرایی موضوع ماده (۳) این

۱. ماده (۱۳) - در صورتی که مأمورین با رعایت مقررات این قانون سلاح به کار گیرند و در نتیجه طبق آراء محاکم صالحه شخص یا اشخاص بی‌گناهی مقتول و یا مجروح شده یا خسارت مالی بر آنان وارد گردیده باشد، پرداخت دیه و جبران خسارت بر عهده سازمان مربوط خواهد بود و دولت مکلف است همه ساله بودجه‌ای را به این منظور اختصاص داده و حسب مورد در اختیار نیروهای مسلح قرار دهد.

تصره - مفاد این ماده در مورد کسانی هم که قبل از تصویب این قانون مرتکب اعمال مذکور شده اند جاری است.

۲. ماده (۱۴) - نیروهای مسلح می‌توانند در مواردی که مقتضی بدانند علاوه بر جبران خسارت وارده در قبال صدمات جانی و ضرر و زیان مالی که مأمورین مسلح در جهت انجام وظیفه طبق این قانون متحمل شده‌اند، مطابق مقررات به مأموران مذکور کمک مالی نمایند.

۳. ماده (۱۵) - نحوه تأمین و پرداخت وجوه مذکور در مواد ۱۳ و ۱۴ به موجب آئین‌نامه‌ای خواهد بود که توسط وزارتخانه‌های کشور، اطلاعات، دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح، امور اقتصادی و دارایی و سازمان برنامه و بودجه با هماهنگی ستاد کل نیروهای مسلح تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید.

مصوبه بدان اشاره شده است و در ماده (۱۵) قانون به کارگیری سلاح وجود نداشت، تعیین «چگونگی پوشش بیمه» مشمولان این مصوبه است؛ حال از آنجا که این مصوبه مقرره‌ای در خصوص نحوه بیمه کردن اشخاص و ضوابط آن ندارد (که توضیح آن ذیل ماده (۲) بیان شد) و این موضوع، مشتمل بر عناوینی است که نیازمند قانونگذاری است، واگذاری تعیین آن به آئین‌نامه مصوب هیأت وزیران مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است.^۱

لایحه موافقتنامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت مجارستان

مقدمه

«لایحه موافقت‌نامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت مجارستان» در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۸/۴/۳ مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده است و در اجرای اصل ۹۴ قانون اساسی به شورای نگهبان ارسال شده است. پیش از این دولت جمهوری اسلامی ایران، موافقت‌نامه‌های مشابه متعددی را با کشورهای مختلف در این زمینه به تصویب رسانده است. گفتنی است که

۱. شورای نگهبان در نظر شماره ۹۵/۱۰۲/۲۶۶۰ مورخ ۱۳۹۵/۸/۴ در خصوص ماده (۱) لایحه تأسیس صندوق بیمه همگانی حوادث طبیعی، چنین اظهار داشته است:

«... باید ضابطه روشن، تناسب و سقف مبلغ حق بیمه توسط مجلس شورای اسلامی تعیین شود و الاً مغایر اصل ۸۵ قانون اساسی است.»

ماده (۱) این مصوبه چنین مقرر می‌داشت:

«به منظور جبران بخشی از خسارت‌های مالی ناشی از حوادث طبیعی از جمله زلزله، سیل، طوفان، صاعقه، سنگینی برف، رانش زمین، ریزش کوه و دریا لرزه (سونامی) کلیه ساختمان‌های مسکونی ظرف مدت یک سال پس از تصویب این قانون تحت پوشش اجباری بیمه «پایه حوادث طبیعی ساختمان» که در این قانون به اختصار «بیمه پایه» نامیده می‌شود، قرار می‌گیرند.»

موافقت‌نامه‌های تصویب شده در این خصوص با اندک تفاوت‌هایی، از یک محتوای واحد پیروی می‌کند و در برخی موارد دارای متن‌های مشابهی نیز می‌باشند.

شرح و بررسی

بند «۳» ماده (۲) - مغایرت اصل ۱۴

به موجب بند «۲» ماده (۲) این موافقت‌نامه، طرفین متعهد به «رفتار منصفانه و عادلانه» با سرمایه‌گذاران طرف دیگر در قلمرو سرزمینی خود شده‌اند و بند «۳» این ماده، مصادیق نقض «رفتار منصفانه و عادلانه» را ذکر کرده است. در جزء «ت» بند «۳» این ماده، «تبعیض هدفمند و مبتنی بر مبنایی که آشکارا نادرست است» از جمله مصادیق نقض «رفتار منصفانه و عادلانه» دانسته شده است که یکی از نمونه‌های این تبعیض، تبعیض بر مبنای «باور مذهبی» ذکر شده است و این امر مغایر اصل ۱۴ قانون اساسی است. گفتنی است که در مواد متناظر این ماده در سایر موافقت‌نامه‌های راجع به حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری، صرفاً تبعیض بر مبنای تابعیت مصادق تبعیض هدفمند دانسته شده است.^۱

۱. برای نمونه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱- جزء «ت» بند «۲» ماده (۳) موافقت‌نامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری اسلواک مصوب ۱۳۹۵/۸/۲۵ که مقرر کرده است: «نقض تعهد رفتار منصفانه موضوع بند (۱)، تنها در صورتی ممکن است محقق شود که اقدام یا مجموعه‌ای از اقدامات موجب موارد زیر شود: ... (ت) تبعیض هدفمند بر مبنای تابعیت».

۲- جزء «ت» بند «۲» ماده (۵) موافقت‌نامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین جمهوری اسلامی ایران و دوک‌نشین اعظم لوکزامبورگ مصوب ۱۳۹۸/۲/۲۴ که مقرر کرده است: «نقض تعهد رفتار منصفانه موضوع بند (۱)، تنها در صورتی ممکن است محقق شود که اقدام یا مجموعه‌ای از اقدامات موجب موارد زیر شود: ... (ت) تبعیض هدفمند بر مبنای تابعیت».

بند «۵» ماده (۱۴) - مغایرت اصل ۳۴

بر اساس بند «۵» ماده (۱۴) موافقت‌نامه، بخشی از اختلافات ناشی از این مصوبه صرفاً تا دو سال پس از نقض ادعایی اتفاق افتاده مسموع خواهد بود. اطلاق این مقرر نسبت به مواردی که سرمایه‌گذار به موجب عذر موجه امکان اطلاع و یا اقامه شکایت را نداشته است، موجب عدم امکان ارجاع موضوع به مراجع صالح قضایی یا داوری می‌شود و به بیان دقیق‌تر در این موارد مرور زمان موجب منع اقامه دعوی می‌باشد. این امر مغایر اصل ۳۴ قانون اساسی است که در نظرات شورای نگهبان نیز با ایراد مواجه شده است.^۱

بند «۹» ماده (۱۴) - ابهام

بر اساس بند «۹» ماده (۱۴)، از جمله منابعی که داوران بر اساس آن حکم صادر می‌کنند عبارت است از «سایر قواعد حاکم و اصول حقوق بین‌الملل». از آنجا که دایره سایر قواعد حاکم و اصول حقوق بین‌الملل و مصادیق آن روشن نیست، مفاد این بند واجد ابهام است.

لایحه موافقت‌نامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین دولت

جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری چک

مقدمه

«لایحه موافقت‌نامه تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری بین جمهوری اسلامی ایران و دولت جمهوری چک» در جلسه علنی مورخ

۱. برای نمونه در نظر شماره ۸۰/۲۱/۳۳۲۰ مورخ ۱۳۸۰/۱۱/۱۸ شورای نگهبان، مواد (۱۲)، (۲۵) و (۴۸) «لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل مورخ ۱۳۷۸/۳/۱۳ (سوم ژوئن ۱۹۹۹) حاوی اصلاحات کنوانسیون حمل و نقل بین‌المللی راه آهن (COTIF) مورخ ۱۳۵۹/۲/۱۹ (۹ مه ۱۹۸۰)» را به این جهت که مرور زمان موجب منع اقامه دعوی می‌باشد مغایر با موازین شرعی تشخیص داده شد.

۱۳۹۸/۴/۳ مجلس شورای اسلامی به تصویب رسیده است و در اجرای اصل ۹۴ قانون اساسی به شورای نگهبان ارسال شده است. پیش از این جمهوری اسلامی ایران موافقت‌نامه‌های متعددی، با محتوای مشابه، با هدف تشویق و حمایت متقابل از سرمایه‌گذاری با کشورهای مختلف به تصویب رسانده است که به تأیید شورای نگهبان نیز رسیده است.

شرح و بررسی

بند «۸» ماده (۱۱) - مغایرت اصل ۳۴

بر اساس بند «۸» ماده (۱۱) موافقت‌نامه، چنانچه از تاریخی که سرمایه‌گذار برای اولین بار از نقض ادعایی به موجب مواد (۳) تا (۸) موافقت‌نامه (موضوع خسارات ناشی از پذیرش سرمایه‌گذاری، مصادره اموال و سایر زیان‌های وارده به سرمایه‌گذاران) مبنی بر اینکه دچار ضرر و زیان شده است، مطلع شده یا باید مطلع می‌شده است، بیش از سه سال گذشته باشد، هیچ دعوی بر اساس روش حل اختلاف به وسیله‌ی دادگاه‌های صالح طرفین و یا ارجاع به هیأت داور سه نفره پذیرفته نخواهد شد. بر این اساس مرور زمان حتی در مواردی که فرد باید از موضوع ضرر و زیان مطلع می‌شده، اما به موجب عذر موجه امکان اطلاع و یا اقامه شکایت را نداشته است، موجب عدم امکان ارجاع موضوع به مراجع صالح قضایی می‌شود. به بیان دقیق‌تر در این موارد مرور زمان موجب منع اقامه دعوی می‌باشد. این امر مغایر اصل ۳۴ قانون اساسی است که در نظرات شورای نگهبان نیز با ایراد مواجه شده است.^۱

۱. برای نمونه در نظر شماره ۸۰/۲۱/۳۳۲۰ مورخ ۱۳۸۰/۱۱/۱۸ شورای نگهبان، مواد (۱۲)، (۲۵) و (۴۸) «لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل مورخ ۱۳۷۸/۳/۱۳ (سوم ژوئن ۱۹۹۹) حاوی اصلاحات کنوانسیون حمل و نقل بین‌المللی راه آهن (COTIF) مورخ ۱۳۵۹/۲/۱۹ (۹ مه ۱۹۸۰)» را به این جهت که مرور زمان موجب منع اقامه دعوی می‌باشد مغایر با موازین شرعی تشخیص داده شد.

امام خمینی (ره):

و از شورایی محترم نگهبان می‌خواهم و توصیه می‌کنم، چه در نسل حاضر و چه در نسل آ آینده، که با کمال دقت و قدرت و ظایف اسلامی و ملی خود رایا و تحت تأثیر هیچ قدرتی واقع نشوند و از قوانین مخالف با شرع مطهر و قانون اساسی بدون هیچ ملاحظه جلوگیری نمایند.

(سخن امام، ج ۲۱، ص ۴۲۲)

بزهشکده شورای نگهبان

تهران، خیابان شهیدسپهبد قزنی، کوچه خسرو، پلاک ۱۲

صندوق پستی: ۱۴۶۳-۱۳۱۴۵ تلفکس: ۸۸۳۳۵۰۴۵

info@shora-rc.ir

www.shora-rc.ir